

Een verloren jaar

 Jan Blommaert

 Redactielid

Het is haast onopgemerkt voorbijgegaan: 1997 was het Europese jaar tegen het racisme. Men kan moeilijk beweren dat de sensibiliseringsactie die de EU in dit kader op touw heeft gezet, de publieke opinie heeft hervormd of zelfs maar in geringe mate heeft beïnvloed, de blitse Internet-sites ten spijt. Ja, er is in België een Staten-Generaal tegen het racisme geweest, en alle grote waarheden werden daar nogmaals herhaald. Ja, er is dit jaar gemobiliseerd rond stemrecht voor vreemdelingen, en Dehaene kon de Staten-Generaal wat opvrolijken door te verklaren dat de regering met veel aarzelingen en omweggetjes iets in die richting zal ondernemen. (Leman noemde het regeringsvoorstel het *minimum minimorum*). Ja, Buisseret is veroordeeld, zij het dan voor zedenfeiten gepleegd tegen rasgenoten. Ja, enkele parlementsleden, Sleenckx op kop, hebben krachtig geprotesteerd tegen de mogelijke uitwijzing van een aantal vluchtelingen, en hebben geëist dat de minister zijn asielbeleid zou herzien. Maar als het gaat om racisme is het makkelijker een pessimistisch beeld te geven van ons land dan een optimistisch. Ik zal kort stilstaan bij twee dingen, die in mijn ogen het slechtste doen vermoeden: de rellen van eind 1997 en het Eurobarometer-onderzoek dat uitwees dat de Belgen niet enkel de dappersten der Galliërs zijn, maar ook de meest racistische onder de Europeanen.

In 1997 hebben we voor het eerst sedert 1991 terug migrantenrellen gekend, een straatrevolte van migrantenjongeren die - parallel met wat in 1991 gebeurde - ontstond uit reactie tegen een politie-actie. Net als zes jaar terug bedacht de kwaliteitspers deze rellen met de naam 'Intifada' ('Gemaskerde tieners gooiden stenen naar alles wat naar uniformen rook', *De Standaard*, 10 november 1997). Veel aandacht ging alweer

naar de identiteit van het slachtoffer: Charki was een schoft, een drugsdealer met gewapende overvallen op zijn palmares. Duidelijke suggestie: deze rellen zijn onterecht, ze gaan uit van een crimineel milieu dat zich aaneensluit in haar verzet tegen de openbare orde. Dit was meteen ook de officiële verklaring van de minister van binnenlandse zaken: deze rellen hadden niets te maken met racisme, het ging om een wraakactie van drugsbendes uit het migrantenmilieu. Net als zes jaar terug ging er ook veel aandacht naar de rol van 'opruiers' bij de rellen: de jongeren werden opgehitst door voormannen van de PvdA, zei *De Standaard*. Alweer de these van klein links dat de revolutie wil ontketenen op straat, met behulp van eender wie zich aandient: arbeiders van de Forges, witte marcheerders, migrantenjongeren. (Blijkbaar enkel in ons land, betoogden Anne Morelli en enkele collega's in *De Morgen* van 31 januari 1998: in Lyon en Los Angeles zijn er ook rellen, maar geen afdelingen van de PvdA.) Daardoor kregen we alweer een enorme minimalisering van wat er gebeurde, en daardoor ook werd de aandacht verlegd van de echte 'issues' naar de symptomen ervan. Bij het nalezen van de mediacommentaren over de rellen had ik meermaals het gevoel dat de tijd was blijven stilstaan.

Wat wijzen dit soort evenementen aan? Ze wijzen aan dat de interne Noord-Zuid-tegenstelling in onze eigen samenleving zoniet verscherpt, dan zeker niet geminderd is. De geweldige kansarmoede waarin allochtone jongeren leven in buurten zoals diegene waarin de rellen plaatsvonden, een zeer diepe onderwijsproblematiek die half-opgeleiden aflevert, massale werkloosheid en - het taboe - een blijvend en occasioneel exploderend getreiter vanwege de ordediensten in deze wijken: het zijn allemaal

factoren die een rol spelen en die niet weg-
getoverd worden door een simpele verklaring
die complexe voorvallen tot één oorzaak her-
leidt. De buurten waar deze jongeren leven -
waar ze "heersen", volgens de minister van bin-
nenlandse zaken - zijn perifere buurten van een
gemeente die grenzen aan perifere buurten van
andere gemeenten. Het zijn buurten waarin nie-
mand komt, waarin niemand moet komen. Het
is onze eigen Bronx aan het worden. En net als
in de Bronx hebben vele jongeren ontdekt dat
de enige echt egalitaire arbeidsmarkt in dit land
de criminaliteit is.

Vanzelfsprekend heeft misdaad een rol ge-
speeld in het conflict in die buurten. Hoe kon
het anders? Maar in tegenstelling tot wat de mi-
nister zegt, gaat het niet *alleen* om misdaad. En
zeggen dat het hier niet om racisme vanwege
de ordediensten gaat *omdat* er misdaad in het
spel is, is intellectueel al helemaal fout. Het
heeft alles te maken met misdaad, met racisme,
met kansarmoede, met werkloosheid, met duizend-en-één factoren, die samen de ingrediën-
ten vormen van elk 'migrantenprobleem'. Veel
daarin is variabel, maar ik ken weinig conflicten
waarin racisme geen rol speelt. Verontrustend is
de hokus-pokus-truc waarbij precies die con-
stante met man en macht ontkend moet wor-
den. "Het stinkt bij de flikken", zeggen allochto-
ne jongeren in zowat elke stad in Vlaanderen.
Zou men dit nu best niet eens grondig onder-
zoeken?

En dan is er het Eurobarometer-onderzoek
dat het *Europees Jaar tegen het Racisme* moest
afsluiten. Het rapport van dit onderzoek is nut-
tige lectuur, want ons land bekleedt een opval-
lende positie in zowat alle antwoordstatistieken.
In termen van beeldvorming en public relations
kan het tellen. Bovenaan het lijstje prijkt het ant-
woord op de vragen die te maken hebben met
zelfbepaling als 'min of meer racist'. We scoren
daar met zijn allen 55% positief. Meer dan de
helft van onze burgers kwalificeert zichzelf dus
als min of meer racistisch ingesteld (Europees
gemiddelde: 33%). Niet minder dan 22% bekent
'zeer racistisch' te zijn. We halen ook de hoogste
score op de propositie dat vreemdelingen wel-
kom zijn, als ze hun eigen cultuur opgeven.

Deze 'assimilatie'-propositie wordt door 44% ge-
huldigd (Europees gemiddelde: 25%). We scoren
dan weer zeer laag voor de propositie dat min-
derheden worden gediscrimineerd op de ar-
beidsmarkt (56% akkoord, tegenover 71% als
Europees gemiddelde), en zeer hoog op de pro-
positie dat ons land de grens van de immigratie
heeft bereikt (82% akkoord tegenover 65% Eu-
ropees gemiddelde). Samen genomen levert dat
een verbluffend migrant- of migratie-onvriende-
lijk beeld op: België is globaal gezien het Euro-
pese land dat de meest negatieve attitudes te-
genover minderheden tentoonspreidt.

Een andere statistiek waarin België bovenaan
prijkt, is diegene die het vertrouwen in de wer-
king van de instellingen meet. 93% van de Bel-
gen heeft reserves bij de werking van de instel-
lingen, en daarvan heeft 63% onverholen nega-
tieve opinies (Europees gemiddelde: respectie-
velijk 66% en 43%). Een fantastische knik in de
statistieken. Velen zullen zeggen dat dit een
weinig verrassende bevinding is. Wat hebben we
de laatste jaren zoal niet te verwerken gehad in
dit land? Maar samen genomen met de andere
statistieken geeft het een zeer somber beeld van
onze samenleving. Het moet ons toch aan het
denken zetten over wat hier allemaal aan de
hand is. Bijvoorbeeld: we hebben nauwelijks
reacties gehoord op de Eurobarometer-uitslagen.
Elk beschaafd land zou met schaamte dit fiasco-
bulletin over het eigen imago in ontvangst ne-
men en meteen verregaande maatregelen aan-
kondigen die hiertegen weerwerk bieden. Zo
niet bij ons. Enkele artikels in de krant, en dan
stond het Autosalon voor de deur. De Eurbaro-
meter-uitslagen? *Une bonne histoire belge.*

Voor iedereen die racisme een te bestrijden
kwaal vindt, zijn dit kwade tijden. Leman heeft
gelijk als hij zegt dat nergens elders in Europa
zoveel ongestraft racisme door de media wordt
gepropageerd als hier. Een scheldprogramma
zoals dat van Marlene de Wouters, dat handelt
over de wenselijkheid van "makakken in mijn
straat", zou overal elders de grenzen van de
tolereerbare vrije meningsuiting ver overschrij-
den. Bij ons heet dat een 'discussieprogramma'.
Ook na jaren actie, strijd en sensibilisering zijn
er nog altijd weinigen in dit land die racisme ern-

stig nemen, die aannemen dat de autochtoon-allochtoon-relaties door en door gekleurd zijn door racisme, dat dit een probleem is, en dat dit probleem om vele, vele redenen moet aangepakt worden. In dit opzicht heeft 1997 geen

soelaas gebracht, integendeel: het heeft velen met de neus op het bittere feit gedrukt dat in dit land de klok steeds trager lijkt te tikken voor racisme dan voor andere zaken.